

KIRI

Tammsaare ja Võsu

Ka Anton Hansen Tammsaare on suvitanud Võsul. Metsa tänaval on maaliline metsatukk ilusa eramuga, ninimetatud Vollmanni majaga. Seda paika kutsub rahvasuu tänapäevalgi Vahe-nõmmeks. See oli ideaalne koht loomingu- lisele inimesele, kuna seal oli piisavalt privaatsust ja ka tänava hääled kadusid metsa taha. Selles idüllilises ümbruses puhkaski Tammsaare koos abikaasa, tütre ja pojaga 1924. aasta juuni algusest septembri keskpaigani. Ka suvi tähendas kirjanikule loomingu- list tegevust. Võsu suvel valmis tal tõlge Fjodor Dostojevski romaanist "Kuritöö ja karistus", mis jõudis Eesti lugejateni esimest korda 1929. aastal. Muuseas, ka Dostojevskile on püstitatud Tallinnasse monument, sest Tallinn oli talle tähtis, ka tema laulatus toimus Tallinnas Niguliste kirikus. Veel leidis Tammsaare Võsul viibides aega mõne oma varasema teose uustrüki ettevalmistamiseks.

Hommikuti nähti Tammsaaret turul. Võsu toleaeagne turuplats oli ainult paari maja kaugusel, hilisema metsaklubi ees. Sinna tuli suvehommikuti ümbruskonna talumehi hobustega ja "poeletiks" oli vankripealne värske talutoodanguga, milleks oli piim, koor, kohupiim, kodujuust, aga ka värske juurvili. Nii kohalikud kui ka suvitajad oskasid sellest lugu pidada. Tammsaarele olid jalutuskäigud turuplatsile aga ka inspiratsiooniallikaks. Talumeestega mõnusalt juttu puhudes rikastus kirjaniku mõttemaailm jälle mõne värvika nüansiga.

Tammsaare hindas Võsu kui suvituskohta väga. Ta kirjutab, et "... võiks ... rohkem ... linlasi tema liivaluidetel oma luidkonte pleegitada, tema mändide sammastikus kõndida ja tema uinuva mere lokslevate lainete läheduses unelda".

Samal 1924. aastal avaldas ta artikli "Hiline suvituskiri Võsult". Selles ta kirjutab: "Harilik suvitaja on juba ammu läind, ometi liigub veel mõni inimene liivasel rannal või mändide sammastikus, kus punavad pohlad. Vaikne. Aga meri sätendab alles päikese paistel ja rahulik laine loksleb liivajoonel. Niisugune on harilikult ikka Võsu meri. Ta on vastand Toilale või Narva-Jõesuule, kus liiguvad ja mürisevad pahatihti valgeharjalised ja vahtupurskavad merepeletised. Võsu meri on laste meri."

HELLE-MAIE STRANDMANN, Võsu elanik